

KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN YÖNTEM ANLAYIŞLARI*

Vijdan DEMİREZEN**

Mehmet KORKMAZ***

Öz

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaygın din eğitimi faaliyetlerini yürüttüğü kurumlarından Kur'an kursları, temelde Kur'an-ı Kerim öğretimine dayanan bir hizmet sunmaktadır. Kur'an kurslarında sunulan bu hizmetin niteliği öğrencilerin niteliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmada, söz konusu öğrencilerin Kur'an-ı Kerim öğretiminde izledikleri yöntemler araştırılmıştır. Öğrencilerin Kur'an öğretiminde izlediklerini belirttikleri yöntemlerin neler olduğu ve bilimselliği, öğrencilerin ders öncesi yaptıkları hazırlıkların neler olduğu, yöntemleri seçerken hangi ilkeleri dikkate aldıkları, kullandıkları yöntemlerin etkililiğini nasıl değerlendirdikleri, öğrenme alanlarına göre yöntem çeşitliliğine gidip gitmedikleri gibi hususlar açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Kayseri'ye bağlı Kocasinan, Talas, Melikgazi ilçelerindeki Kur'an kurslarında görev yapmakta olan 126 Kur'an kursu öğrencisinin anket çalışmasına verdikleri yanıtlar neticesinde oluşturulmuştur. Toplanan nicel veriler SPSS-21 istatistik programı ile anketteki açık uçlu sorulardan elde edilen veriler ise betimsel analiz yoluyla nicel verilerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin Kur'an öğretiminde kullandıklarını belirttikleri yöntem

* Geliş Tarihi / Received Date : 28.05.2018 Kabul Tarihi / Accepted Date : 12.12.2018
Bu makale Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dalı
Din Eğitimi Bilim Dalında 2017 yılında tamamlanan, "Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim
Derslerinde İzlenen Öğretim Yöntemleri (Kayseri Örneği)" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.
** Uzm. Ali Rıza Özderici Kız İHL, vijdandemirezen@windowslive.com.
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7554-6601
*** Doç. Dr., Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, mkorkmazcan@gmail.com.
ORCID. ID: orcid.org/0000-0002-6873-4313

isimlerinin büyük çoğunluğu, literatürde öğretim yöntemi kabul edilen uygulamalarla örtüşmemektedir. Takip ettikleri işlem adımlarının deneme yanılmayla buldukları etkinlikler olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, Kur'an öğretiminde, kullanılan öğretim yöntemleri konusunda belli düzeyde yeterliliği olan öğretmenler bulunmakla birlikte, önemli bir grup öğreticinin hazırlıktan uygulama aşamasına, öğretim yöntemlerini tanıma, seçme ve kullanmaya, dersin sonunda ölçme ve değerlendirmeye kadar genel itibariyle, önemli bir takım eksikliklerinin olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an Kursları, Kur'an Kursu Öğreticileri, Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemleri

THE TEACHING APPROACHES OF QUR'ANIC COURSE TEACHERS

Abstract

Quranic Courses which is one of the institutions that Directorate of Religious Affairs (DRA) carries out the religious education activities provides service based on teaching Quran. The quality of this service provided by the Quranic courses is directly related to the quality of the teachers. In this study, the methods followed by these teachers while teaching Quran are analyzed. The methods that the teachers claimed to use while teaching Quran and the scientific qualities of these methods, what their preparations before the lesson are, what principles they consider for choosing the methods, how they evaluate the effectiveness of the methods they use and whether they change their methods according to learning areas are tried to be explained.

The study was constituted based on the responses to the questionnaire by 126 Quranic course teachers working at Quranic courses in Kocasinan, Talas, and Melikgazi districts of Kayseri province Quantitative data was analyzed by SPSS-21 statistical program and data from open-ended questions were analyzed through descriptive analysis by comparing them to the quantitative data.

According to the results, the vast majority of the method names that the teachers stated that they use to teach the Qur'an do not overlap with the practices accepted as teaching methods in the literature. It was seen that the process steps that they follow are activities that they find by trial and error. In conclusion, it was understood that whereas there are some teachers who are proficient in the teaching methods used in Qur'an

teaching at a certain level, there is also a group of teachers who have some crucial deficiencies in areas such as preparation and application stages, recognizing, choosing and using teaching methods, and assessing and evaluating at the end of the lesson.

Keywords: Quranic Courses, Qur'an Teachers, Quranic teaching methods,

Giriş

1.1. Problem

Ülkemizde yaygın din eğitimi etkinlikleri, resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yürüttüğü bu etkinlikler içerisinde Kur'an kursları ön plana çıkmaktadır. Kur'an kursları, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın planlı, programlı biçimde ve belli bir formasyona sahip öğretmenler vasıtasıyla İslam din eğitimi faaliyetlerini yürüttüğü kurumdur.¹

Bu çalışmada, ihtiyaç odaklı öğretim yapılan Kur'an kurslarında öğretmenlerin gerçekleştirdikleri Kur'an-ı Kerim öğretimi ele alınmıştır. Kur'an öğretiminin kendine has özellikleri, amaç ve hedefleri, Kur'an kurslarının öğrenci profili vb. birçok etmen dikkate alındığında etkili Kur'an öğretimi nasıl yapılmalıdır? sorusu gündeme gelmektedir. Eğitim ve öğretimde "nasıl?" sorusunun karşılığı ise "yöntem" olarak cevap bulmaktadır. "Yöntem, bir amaca ulaşmak için bilinçli bir şekilde seçilen ve izlenen yoldur."² Öğretim yöntemi ise, eğitimin amaçlarını en emin ve en iyi yolla yerine getirmek için düzenlenen uygulamalardır. Öğretim yöntemi, öğretim sürecindeki etkinliklerin belli bir sistem içerisinde yürütülmesini sağlayarak, zaman ve emek kaybını önlemektedir.

İhtiyaç odaklı Kur'an kurslarının öğrenci profilini her yaşta ve çevreden bireyler oluşturabilmektedir. Aynı sınıf içerisinde yirmi beş yaşında üniversite mezunu öğrenci olduğu gibi, altmış beş yaşında okuma yazma bilmeyen öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrencilerin buldukları yaşları gereği algılama düzeyleri aynı olmamakla beraber, her öğrencinin öğrenme özellikleri birbirinden farklı olabilmektedir.

¹ M. Şevki Aydın, *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*, DİB Yayını, Ankara, 2008, s.25.

² Süleyman Akyürek, *Din Öğretimi Model, Strateji, Yöntem ve Teknikler*, Nobel Yayını, İstanbul 2010, s.124.

Kur'an-ı Kerim öğretimi, birçok öğrenme alanını kapsamaktadır. Örneğin Kur'an-ı Kerim öğretim programında³ belirtilen kazanımlardan, "Kur'an okumayı öğrenmenin ve öğretmenin önemini kavrar" duyuşsal alan öğrenmeleriyle, "Kur'an'la ilgili temel kavramları tanır ve Kur'an'ın ana konularını sıralar" bilişsel alan öğrenmeleriyle, "Kur'an'ı Arapça metninden doğru ve tecvid kurallarına göre okur ve namazlarda okunan dua ve bazı sureleri ezbere okur" devinişsel alan öğrenmeleriyle gerçekleşecek kazanımlardır. Ancak bu öğrenme alanları birçok kazanımda iç içe geçmiş durumdadır. Örneğin, öğrencinin tecvid kurallarına uygun Kur'an okuyabilmesi için öncelikle tecvid kurallarının bilgisine sahip olması, yani bilişsel alan öğrenmelerini gerçekleştirmesi, sonrasında bu kuralların uygulama becerisine sahip olmak için de devinişsel alan öğrenmelerini gerçekleştirmesi gerekecektir. Bilişsel alan öğrenmeleri için daha çok anlatım, soru-cevap gibi yöntemler tercih edilirken, devinişsel alan öğrenmeleri için daha çok gösterip yaptırma yöntemi tercih edilmektedir. Buradan hareketle öğreticinin yöntem çeşitliliğine gitmesi kaçınılmazdır. Zira hiçbir öğretim yöntemi tek başına yeterli değildir. Hedef, konu, öğrenci özelliği, ortam vb. durumlar değişince, kullanılması gereken yöntem de değişecektir. Çünkü her yöntem ve tekniğin olumlu ve sınırlı yönleri vardır. Ancak en önemli değişken öğreticinin yeterliliğidir.

Yapılan alan araştırmalarında, Kur'an kursu öğretmenlerinin öğretimi düzenleme ve uygulama ile ilgili yeterliliklerine dair önemli veriler ortaya konulmuştur. Örneğin, Demir'in çalışmasında⁴, araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenlerinden % 54'ü "derse hazırlıklı geldiğini" belirtirken, % 57 'si "derste elif-ba kitapçığı dışında, hiçbir araç- gereç kullanmadığını" belirtmiştir. Erkul'un çalışmasında⁵ araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece % 41'i "her zaman" plan yaptığını belirtirken, Koç'un çalışmasında⁶, öğretmenlerden sadece % 7'si "Kur'an kursları yönetmeliğinde belirtilen amaçların tamamen gerçekleştirdiğini" belirtmiştir. Öğreticilerin öğretim yöntemlerini etkili kullanma yeterlilikleri ile ilgili olarak Korkmaz'ın çalışmasında⁷, araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık % 78'inin öğretim yöntemlerini bilme konusunda kendilerini "oldukça ve tam

³<http://www2.diyaret.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/KuranKursuOgretimProgrami,s.8-9> (Güncelleme 2017, Erişim 05.05. 2017)

⁴ Recep Demir, *Yaz Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, 2010 s.77.

⁵ Elif Erkul, *Kur'an Kurslarında Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi Yöntem ve Teknikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2010, s. 85-87.

⁶ Ahmet Koç, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, Avrasya Yayını, Ankara, 2005, s.149.

⁷ Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim - Öğretim Yeterlilikleri*, TDV Yayını, Ankara, 2012, s.159-160.

yeterli" bulduğu ortaya konulmuştur. Ancak aynı araştırmada, öğretmenlerle yapılan mülakatlardan hareketle, öğretim yöntemlerini bilme konusunda bir takım eksikliklerinin olduğu ve bazı öğretmenlerin deneme yanılma yoluyla buldukları yollarla öğretimi sürdürmeye devam ettikleri şeklinde değerlendirme de yapılmaktadır. Bu mevcut araştırma sonuçları, Kur'an kursu öğretmenlerinin öğretim yöntemlerini bilme, seçme ve etkili şekilde kullanma konusunda da bir takım eksikliklerinin olabileceğini düşündürmektedir.

Her dersin kendine has özel öğretim yöntemleriyle işlenmesinin gerekliliği eğitim bilimleri alanında yapılan çalışmalarla ortaya konulmaktadır. Kur'an-ı Kerim öğretimine dair özel öğretim yöntemlerinin varsa tespiti, yoksa geliştirilmesine katkı sunmak ve yukarıda belirtilen bilgilerin ışığında, bu çalışmada "Kur'an kurslarında Kur'an-ı Kerim derslerinde izlenen öğretim yöntemleri nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu temel problem çerçevesinde ele alınan alt problemler ise şunlardan oluşmaktadır: Kur'an kursu öğretmenleri, Kur'an-ı Kerim öğretiminde hangi yöntemleri kullanmaktadırlar? Bunları seçerken hangi hususları göz önünde bulundurmakta, nasıl bir hazırlık yapmaktadırlar? Öğrenme alanlarına göre (yüze, meal, ezber öğretimi) yöntem çeşitliliğine gitmekte midirler? Kullandıkları yöntemin etkililiğini nasıl değerlendirmektedirler? Onlara göre, derste kullanılan yöntemler öğrencilerinin öğrenmelerine katkı sağlamakta mıdır? Onların eğitim durumu, kıdemi, hizmet içi eğitime katılma durumu gibi değişkenlerle öğretim yöntemlerini kullanma durumları arasında bir ilişki var mıdır?

1.2. Amaç ve Önem

Kur'an-ı Kerim öğrenme alanının kendine has özellikleri vardır. Bu alan yüze, ezber, meal, tecvid gibi alanların toplamından oluşur. Bunun için öğrencilerin birçok beceriyi aynı anda ortaya koyması, öğretmenlerin bunlara katkı sunacak yöntem, teknik ve araçları devreye sokması gerekir. İşte bu çalışmada ülkemizde Kur'an öğretiminin yoğun şekilde yapıldığı Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemlerinin neler olduğunu belirlemek, bunların etkililiğini ve bilimselliğini, ilgili literatürü dikkate alarak değerlendirmek, varsa özel öğretim yöntemlerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın sonuçlarının, Kur'an-ı Kerim derslerine yönelik özel öğretim yöntemi geliştirme çalışmalarına, Kur'an öğretimi gerçekleştirenlerin eğitim uygulamalarının sorgulanmasına, Kur'an kurslarındaki öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterliliklerinin geliştirilmesine, hizmet içi eğitim

uygulamalarına, program geliştirme çalışmalarına ve konuyla ilgili yapılacak yeni araştırmalara katkı sunması umulmaktadır.

1.3. Sınırlıklar

Araştırma Diyanet'e bağlı Kur'an kurslarında Kur'an-ı Kerim derslerinde öğretmenlerin elif-bâ, yüzüne okuma, ezbere okuma ve meal öğretiminde izledikleri yöntemlerin tespitiyle sınırlıdır. Dolayısıyla Dini Bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler araştırmanın kapsamı dışındadır. Araştırma 2015-2016 Eğitim yılında Kayseri il merkezindeki Talas, Melikgazi, Kocasinan ilçelerinde görev yapmakta olan 126 öğreticinin uygulanan ankete verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Araştırma anket verilerine dayanmaktadır. Dolayısıyla yapılan değerlendirmeler bu tekniğe özgü sınırlıkları içermektedir.

1.4. Yöntem:

Bu çalışma survey niteliğinde bir alan araştırmasıdır. Tarama modeli esas alınmıştır. "Survey araştırmalarında, araştırmaya konu edilen olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi betimlenmektedir."⁸ Araştırmada öncelikle literatür taraması gerçekleştirilmiş, daha sonra alan araştırması yapılmıştır. Bu çerçevede önce bahsi geçen kurslarda görev yapan bazı öğretmenlerle görüşmeler yapılmış, açık uçlu sorularla, nihai anket formuna konulacak soru ve sorun alanları tespit edilmiştir. Geliştirilen anket formu hakkında din eğitimi anabilim dalında görev yapan uzmanlardan görüş alınmıştır. Bu çerçevede geliştirilen anketin birkaç kez pilot uygulaması yapılmış, tespit edilen sorunlar giderilerek son şekli verilmiştir. Nihayetinde anket on üçü kapalı uçlu, on beşi açık uçlu olacak şekilde, yirmi sekiz sorudan oluşmuştur.

Araştırmanın " genel evrenini " Türkiye'de görev yapan Kur'an kursu öğretmenleri, evrenini ise Kayseri ili Talas, Kocasinan, Melikgazi ilçelerinde görev yapan Kur'an kursu öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırma evreninden tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen örneklem grubundan iki yüz yirmi (220) öğreticiye anket ulaştırılmasına rağmen, yüz elli (150) kadarından geri bildirim alınabilmiş, bunlardan yirmi dördü (24) sistematik bir takım eksikliklerden dolayı araştırma dışı tutulmuş ve yüz yirmi altısı (126) değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Toplanan veriler SPSS-21 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Bu analizlerde %, frekans, çapraz tablo karşılaştırmaları yapılmıştır. Anketteki açık uçlu sorulardan elde edilen veriler ise nitel veri analizi tekniklerinden, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Öğreticilerin açık uçlu sorulara verdikleri

⁸ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel yay, İstanbul 2002, s. 77.

cevaplar, belli temalara göre sınıflandırılarak ve nicelleştirilerek tablollaştırılma yapılmaya çalışılmıştır. Bazı açık uçlu sorularda bir öğreticinin aynı soruda birden fazla temaya ilişkin görüş belirtmesinden dolayı, sadece aynı temada yoğunlaşan görüş sayısı verilmiş, % alınmamıştır. Araştırmadan elde edilen nitel ve nicel veriler yeri geldikçe karşılaştırılarak değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin görüşleri ile desteklenerek somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

2. BULGULAR VE YORUM

Bu ana başlık altında önce araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra araştırmanın temel problemi olan yöntem kullanımı konusundaki bulgular belli alt başlıklar altında ele alınmıştır.

2.1. Kişisel Özellikler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu, pedagojik formasyon alma durumu gibi hususlara ilişkin bulguları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo: 1. Ankete Katılan Öğreticilerin Kişisel Özellikleri

	Gruplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
<i>1.Cinsiyet</i>	Kadın	118	93,7
	Erkek	8	6,3
	Toplam	126	100
<i>2.Mesleki Kıdem</i>	1-5 yıl	23	18,3
	6-10 yıl	53	42,1
	11-15 yıl	28	22,2
	16-20 yıl	4	3,2
	21-25 yıl	4	3,2
	26 ve sonrası	6	4,8
	Cevapsız	8	6,3
	Toplam	126	100
	İmam Hatip Lisesi	8	6,4

3.Eğitim Düzeyleri	İlahiyat Önlisans	43	34,4
	İlahiyat Fakültesi	39	31,2
	DKAB	3	2,4
	İLİTAM	24	19,2
	Yüksek Lisans	8	6,4
	Toplam	126	100
4.Pedagojik Formasyon	Pedagojik Formasyon Eğitimi Aldım	37	29,4
	Pedagojik Formasyon Eğitimi Almadım	89	70,6
	Toplam	126	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık % 94'ü (118 kişi) bayan, % 6'sı (8 kişi) ise erkektir. Kur'an kurslarında öğrenim gören öğrenci profilini ağırlıklı bayanlar oluşturduğu için, DİB erkek personel istihdamını yeterli bulmuş olabilir. Buna göre, Kuran Kurslarının ağırlıklı olarak bayanlara yaygın din hizmeti sunmakta olduğu söylenebilir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 60'ının mesleklerinin ilk 10 yılında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan Kuran kursu öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun genç ve dinamik bir kadrodan oluştuğu söylenebilir.

Öğretmenlerin yaklaşık % 34'ünün ilahiyat ön lisans, % 31'inin ilahiyat fakültesi, %19'unun ise İLİTAM mezunu olduğu, yüksek lisans yapanlarla İHL mezunlarının oranlarının ise (yaklaşık % 6) eşit olduğu görülmektedir. Yine yukarıdaki tabloya göre DKAB mezunu öğretmenler % 2 ile en küçük kısmı oluşturmaktadır. DKAB mezunlarının atanırken, öncelikle tercihlerini MEB'den yana kullanmaları sebebiyle en küçük grubu oluşturmuş olabilirler. Araştırmada her kıdem aralığında yaklaşık %50 oranında lisans ve lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin görev aldığı tespit edilmiştir. Bu durum iyi bir oran gibi görünürken, fakülte ve lisansüstü mezunlarının bu kadar arttığı dönemde, oranın halen %50'lerde kalması dikkat çekicidir. Bunun nedeni, DİB'in öğretici alımlarında İhl. ve ilahiyat ön lisans mezunlarına halen kadro ayırması olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık % 29'u pedagojik formasyon eğitimi aldıklarını belirtirken, % 71'i pedagojik formasyon eğitimi almadıklarını belirtmişlerdir. Bu oranlar eğitim öğretimin kalitesi açısından olumsuz bir durum

arz edebilir. Pedagojik formasyon eğitimi almış öğretmenlerin, en azından dersin planlanmasından uygulama aşamalarına, ölçme ve değerlendirmeden disiplin, rehberlik ve iletişim kurma becerilerine kadar, formasyon almayanlara göre daha etkili bir öğretim faaliyeti yürütmeleri beklenir. DİB, ilk atamalarda Kur'an Kurslarında öğretici olabilmek için aradığı şartlarda⁹ pedagojik formasyona yönelik herhangi bir belge istememektedir. Oysa öğretici için alan bilgisi, pedagojik formasyon, genel kültür, rehberlik anlayışı ve iletişim kurma becerisi büyük önem taşımaktadır.

2.2. Öğretime Hazırlık Süreci

Yaygın din öğretimi sürecinin planlama (hazırlık), uygulama ve değerlendirmeden oluşan üç önemli aşaması vardır. Her bir aşamada gerçekleştirilmesi gereken pek çok işlem vardır. İşte Kur'an kursu öğretmenlerinin, Kur'an-ı Kerim dersi öncesinde hazırlık yapma, bu bağlamda hedef ve kazanım belirleme, kullanılacak öğretim yöntemlerini belirleme ve bunların nasıl uygulanacağına dair plan yapma yeterliliklerini değerlendirmeye ışık tutacak veriler Tablo:2'de gösterilmiştir.

Tablo : 2. Öğretime Hazırlık Sürecine İlişkin Bulgular

	Evet		Hayır		Kısmen		Cevapsız		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%
1.Öğretim yöntem ve tekniklerine dair hizmet içi eğitim kurslarına katıldınız mı?	115	91,3	1	8,7	-	-	-	-	126	100
2. Her öğretim yılının başında K. Kerim öğretim programını inceler misiniz?	68	54	10	7,9	47	37,3	1	0,8	126	100

⁹[http://www2.diyaret.gov.tr/InsanKaynaklariGenelMudurlugu/Sayfalar/HaberDetay.aspx?rid=281&lst=DuyurularListesi&csn=/InsanKaynaklariGenelMud\(Erişim:Mayıs 2017\)](http://www2.diyaret.gov.tr/InsanKaynaklariGenelMudurlugu/Sayfalar/HaberDetay.aspx?rid=281&lst=DuyurularListesi&csn=/InsanKaynaklariGenelMud(Erişim:Mayıs 2017))

3. Öğretici kılavuzunu her öğretim yılının başında okur musunuz?	54	42,9	13	10,3	58	46	1	0,8	126	100
4.K.Kerim dersinden önce hazırlık yapar mısınız?	68	54	14	11,1	42	33,3	2	1,6	126	100

Öğreticilerin yaklaşık % 91'i öğretim yöntem ve tekniklerini öğrenmeye yönelik hizmet içi eğitim kurslarına katıldıklarını, % 9'u ise söz konusu kurslara katılmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok az bir kısmı dışında, büyük çoğunluğun öğretim yöntemlerine dair hizmet içi eğitim almış oldukları gözükmektedir. Buradan hareketle DİB'in, öğretmenlerin formasyon eksikliğini hizmet içi eğitim kurslarıyla gidermeye çalıştığı söylenebilir.¹⁰

Öğreticilerin yarısından biraz fazlasının (% 54) öğretim programını her yılın başında incelediklerini belirtmesi önemli bir bulgudur. Ancak öğretmenlerin yaklaşık % 37'sinin "kısmen" ve % 8'inin "hayır" cevabını işaretlemesi, araştırmaya katılan öğretmenlerin azımsanmayacak bir kısmının eğitim dönemlerinin başında öğretim programını inceleme konusuna yeterli dikkati göstermedikleri şeklinde yorumlanabilir.

¹⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı göreve başlayan öğretmenlere hizmete hazırlık, genel hizmet içi, Tashih'i huruf, Kur'an-ı Kerim gibi hizmet içi eğitim kursları düzenlemektedir. Örneğin, sözleşmeli olarak göreve başlayacak öğretmenlere uygulanacak hizmet içi eğitim programında 1. Kur'an-ı Kerim Kur'an-ı Kerim'i Yüzüne Okuma (30 Saat) Kur'an-ı Kerim'i Ezbere Okuma (20 Saat) Tecvid ve Talim Uygulamaları (10 Saat), Öğretim Yöntem ve Teknikleri 16 saat, Kur'an Meâli 10 saat, İlmihal 18 saat, Hitabet 8 saat, Başkanlık Mevzuatı ve Teşkilatı 4 saat, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler 4 saat olmak üzere, toplam 120 saatlik bir program öngörülmüştür. Yine, Kadın Kur'an Kursu Öğreticileri için Mahallinde Uygulanacak Programda, Kur'an-ı Kerim Okumaya Giriş 30 saat, Talim Üzere Yüzüne Okuma 60 saat, Talim Üzere Ezbere Okuma 60 saat, Tecvid Uygulamaları 10 saat olmak üzere, toplam 160 saatlik bir program hazırlanmıştır. Eğitim merkezlerinde uygulanacak programda ise, Kur'an-ı Kerim Okumaya Giriş 30 saat, Talim Üzere Yüzüne Okuma 80 saat, Talim Üzere Ezbere Okuma 80 saat, Tecvid Uygulamaları 10 saat olmak üzere, toplam 200 saatlik bir program öngörülmüştür. Bu ve diğer programların detayları için bk. <http://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/488> (09.11.2018) Elbette bu ders saatleri hiç de azımsanacak değildir. Lakin öğretici sayısının 20 binlere geldiği günümüzde bu kadar öğreticiye, sözü edilen dersleri kimlerin, nasıl vereceği veya nasıl verdikleri de ayrı araştırmaların konusudur.

Öğreticilerde eğitim düzeyinin artmasıyla beraber, öğretim programını inceleme oranının da doğru orantılı olarak artması beklenir. Eğitim durumu ile "her dönemin başında öğretim programını inceleme durumu" arasında yapılan çapraz tablo analizinde ise tam olarak bunun böyle olmadığı anlaşılmıştır. Zira bu soruya "evet" diyen İHL mezunlarının oranı yaklaşık % 71 (7 kişiden 5'i) iken, ilahiyat ön lisans mezunlarında bu oran % 61, ilahiyat fakültesi mezunlarında % 49, İLİTAM % 54, DKAB mezunlarında % 67, yüksek lisans mezunlarında ise % 25 (8 kişiden 2'si) olduğu görülmüştür. Burada DKAB mezunları bir istisna olarak görülürse, en düşük eğitim düzeyinde olan İHL mezunlarının % 71'inin "evet" demesi, en yüksek eğitim düzeyinde olan yüksek lisans mezunlarının ise % 25 te kalması sorgulanması gereken bir durumdur. Aynı şekilde, araştırmaya katılan öğretmenlerden formasyon eğitimi aldığını belirtenlerin yaklaşık % 54'ü öğretim programını inceleme hususunda, "evet" ve % 32'si "kısmen" cevabını verirken, pedagojik formasyon eğitimi olmayanların yaklaşık % 55'i "evet" ve % 40'ı "kısmen" cevabını vermişlerdir. Bu sonuçlara göre, araştırmaya katılan öğretmenlerden formasyon eğitimi alanlarla, almayanlar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı hatta formasyon eğitimi almayanların daha fazla kısmen cevabını işaretlediği görülmektedir. Öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik hizmet içi eğitim alma durumuyla, öğretim programını inceleme durumu arasında yapılan çapraz tabloda ise dikkate değer bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuçlara göre, gerek meslek öncesinde alınan eğitimlerin gerekse DİB' in verdiği bu hizmet içi eğitimlerin "öğretim programını incelemeye bakış konusunda farklılık ortaya çıkarmadığı söylenebilir.

"Öğretici kılavuzunu her öğretim yılının başında okur musunuz?" şeklindeki soruya, araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık % 43'ü "evet", % 46'sı ise "kısmen" cevabı vermiştir. "hayır" cevabı verenlerin oranı da yaklaşık % 10'dur. Buna göre, "kısmen ve hayır cevabını veren öğretmenlerin toplam oranının yaklaşık %56 olduğu göz önüne alındığında, öğretim programını inceleme konusunda olduğu gibi, öğretmenler için son derece önemli olan öğretim kılavuzunu inceleme durumu hususunda da bazı öğretmenlerin yeterli özeni göstermedikleri savunulabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı bu kılavuz kitabı öğretmenlere, kurstaki eğitim süreçlerinin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda yol göstermek amacıyla hazırlamıştır. Dolayısıyla bazı öğretmenlerin söz konusu kılavuza gereken önemi vermemeleri eğitim süreçlerinde bir takım hatalar yapmalarına yol açabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 54'ü "K.Kerim dersinden önce hazırlık yapar mısınız?" şeklindeki soruya "evet", yaklaşık % 33'ü "kısmen", % 11'i ise

“hayır” cevabını vermiştir. Sadece bu bulgulara bakılarak, öğretmenlerin önemli bir kısmının derse hazırlık yaparak geldikleri düşünülebilir. Bununla birlikte, onların derse hazırlıktan ne anladıkları da ayrıca sorgulanmalıdır. Bu amaçla onlara, “K.Kerim derslerinden önce derse hazırlık kapsamında neler yaptığınızı kısaca belirtir misiniz?” şeklinde açık uçlu bir de soru sorulmuştur. Bu soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar, belli kategorilere göre gruplandırıldığında, öğretmenlerin çoğunluğunun (63 kişi) dersin içeriğini belirleme, önemli sayılabilecek bir kısmının (17 kişi) araç-gereç ve materyal hazırlama, bir kısmının (7 kişi) kullanacağı yöntemleri seçme, çok az bir kısmının da (3 kişi) ders planı konusunda görüş belirttiği anlaşılmıştır. Öğreticilerden 12’si bu soruyu yanıtızsız bırakırken, kalan diğer 15 öğretici ise bir temaya dâhil edilemeyen tek tek ifadelerde bulunmuşlardır. (*Medrese çıkışlı olduğum için kural ve kaideleri yüzeysel tekrar ederim.(B,K,4,ÖL,FH), Aslında öğrenci kitlemiz her dönem aynı seviyede olduğu için özel bir hazırlık gerekmiyor. Fakat kendi bilgilerimizi tazelemek için arada bakıyoruz.(B,K,6,YL,FH)*)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 87’sinin (110 kişi) derse hazırlık yaptığını belirtmesine rağmen, açık uçlu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında, hedef ve kazanım belirlemeye ve ölçme ve değerlendirme araçlarını belirlemeye yönelik hazırlıktan hiçbir öğreticinin bahsetmediği görülmektedir. Diğer taraftan derse hazırlık kapsamında belirtilen görüşlere bakıldığında da, bunların belli bir sistematığının olmadığı, çoğunlukla dersin içeriğine yoğunlaşıldığı söylenebilir. Bir öğretici hazırlık aşamasında “ne”yi öğreteceğini düşündüğü kadar, kime, niçin, nasıl, hangi araç-gereçle, nerede, ne gibi şartlar altında, hangi imkânlarla öğreteceğini de hesaba katmalıdır. Bunlar arasında, kime öğreteceğini özellikle çok iyi bilmelidir. Ayrıca öğretici öğretim etkinliğiyle ilgili bütün hazırlıklarını, öğrencinin niteliklerini ve hazırbulunuşluk düzeyini gözetererek yapmalıdır.¹¹ DİB’in de derse hazırlık konusuna dikkat çektiği görülmektedir.¹² Yukarıdaki veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde kimi Kur’an kursu öğretmenlerinin ders öncesi hazırlığın mantığını ve yapılması gereken işlemleri yeterince bilmedikleri söylenebilir.

¹¹ Muhammet Şevki Aydın, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 1996, s. 89.

¹² “Öğrenme öğretme sürecinde olabildiğince çok miktarda bilgi depolamak yerine öğrenenin zihinsel yeteneklerini ve kişiliğini her yönüyle geliştirecek etkinlikler düzenlenmelidir.” <http://www2.diyaret.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/KuranKursuOgretimProgrami> 2004, s. 4 (2017 erişim tarihi: 10.05. 2017)

2.3.Yöntem Belirleme

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Kur'an-ı Kerim dersinde kullanacakları öğretim yöntemlerini belirlerken hangi kriterleri dikkate aldıklarını tespit etmek için kendilerine “Kur'an-ı Kerim dersinde kullanacağımız öğretim yöntemlerini belirlerken neleri dikkate alırsınız” şeklinde açık uçlu soru yöneltilmiştir. Öğreticilerin zihin dünyalarını yansıtmaları bakımından, kendi ifadeleri aynen korunarak cevaplar gruplandırılmış ve aşağıda Tablo 3'te belirtilen sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Yöntemini Belirlerken Dikkate Alınan Hususlar¹³

Yaşını	47 kişi
Eğitim durumlarını	38 kişi
Sınıfın seviyesini	38 kişi
Öğrenci profilini (anlayış durumlarına göre)	17 kişi
İlgilerini ve dikkatlerini çekecek olmasını	10 kişi
Öğrencinin psikolojisini	6 kişi
Araç-gereç, materyali	7 kişi
Diğer (belli bir konuda toplanmayan görüşler)	32 kişi
Cevapsız	16 kişi

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerden 7'si hariç (araç-gereç hazırlığından bahseden) çoğu derste kullanacakları öğretim yöntemlerini belirlerken öğrenci özelliklerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu, öğretimin düzenlenmesinde öğrenciye görelilik ilkesinin dikkate alınması açısından önemlidir. Kendi ifadelerine göre, en fazla yaş kriteri dikkate alınırken, daha sonra sırasıyla eğitim durumlarını, sınıfın seviyesini¹⁴, öğrenci profilini (öğrenme yeterliliklerini), ilgilerini, öğrencinin dikkatini çekmesini, öğrencinin psikolojisini dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir. 7 öğretici ise araç-gereç ve materyale göre yöntemi belirlediğini belirtmiştir. Tabloda “diğer” şeklinde yer alan 32 öğretici ise, belli bir konuda toplanamayan cevaplar sundukları için,

¹³ Öğreticilerin kullanacakları yöntemi belirlerken neleri dikkate aldıklarına dair cevaplarında birden fazla kriteri belirtmeleri sebebiyle, her madde toplam öğretici sayısı üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca kategoriler öğretici ifadelerine sadık kalınarak belirlenmiştir.

¹⁴ Tablo 16 da verilen kategorilerin birçoğu (sınıfın seviyesi, öğrenci profili vb.) tek bir kategoride (öğrenci özelliklerine uygunluk) toplanması gerekirken, araştırmaya katılan öğretmenlerin ayırma gitmesinden dolayı ayrı kategorilerde ele alınmıştır.

hepsi bu grupta toplanmıştır. Örneğin, bir öğretici “*Arkadaşlarımın kullandıkları yöntemlerden esinlenirim. Öğrencilerin derse olan katılımlarını artıracak ve tek düze olmayacak bir yöntem kullanmayı tercih ederim.(B,K,6,YL,FH)*” şeklinde ifadeyle “yöntemin denenmiş olmasını” dikkate aldığını belirtmiştir. Öğreticilerin en fazla öğrenci özellikleriyle ilgili hususları öne çıkardıkları, ancak yöntem seçimini etkileyen hedef ve kazanımlara göreliğin hiçbir öğretici tarafından belirtilmediği, dersin süresi ve fiziksel şartlara uygunluk, konunun içeriğine uygunluk gibi hususlardan birkaç öğretici dışında bahsedilen olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin kullanacakları öğretim yöntemlerini belirlerken neleri dikkate alacakları konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu söylenebilir.

2.3.1 Öğreticilerin Kuran-ı Kerim Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler

Araştırmanın alt problemlerinden “Kur’an kursu öğretmenleri Kur’an öğretiminde hangi yöntemleri kullanmaktadır? Kur’an Kursu öğretmenleri yeni yöntemlerden haberdar mıdır? Kur’an Kursu öğretmenleri öğrenme alanlarına göre (yüze okuma, meal, ezber öğretimi) yöntem çeşitliliğine gitmekte midir?” şeklindeki soru başlıklarına cevap bulmak amacıyla öğretmenlere, her öğrenme alanı için (elif-ba, yüze okuma, tecvid, meal öğretimi) ayrı ayrı olmak kaydıyla “en çok kullandığınız üç yöntemin ismini belirtebilir misiniz?” şeklinde kullandıkları öğretim yöntemlerinin isimleri açık uçlu sorulmuş, böylece onların yöntemle dair nasıl bir bilgi birikimine sahip oldukları sorgulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sorulan soruda öne çıkardıkları ilk beş yöntem isimleri (kendi ifadeleri kısaltılarak) şu şekildedir:

Tablo: 4. Öğretim Alanlarına Göre Kullanıldığı Söylenen İlk Beş Yöntem

Elif-ba Öğretimi	“tekrar yaptırma” (34 kişi), “talim” (33 kişi), “CD veya projeksiyondan dinleme” (26 kişi), “tek tek öğrencilerle ilgilenme” (25 kişi), “koro çalışması” (20 kişi)
Yüze Okuma	“koro çalışması” (54 kişi), “talim” (45 kişi), “CD ve projeksiyondan dinleme” (36 kişi), “tekrar yaptırma” (33 kişi), “Öğrencilere bireysel okutma” (28 kişi)

Tecvit Öğretimi	"Kur'an'dan buldurup uygulatma" (46 kişi), "anlatım" (46kişi), "benzeterek öğretme" (21 kişi), "sık tekrar yaptırma" (21 kişi), "Tahtaya yazma veya yazdırma" (15 kişi)
Meal Öğretimi	"okuma" (45 kişi), "anlatım" (24 kişi), "mealini ezberlenmesi" (20 kişi), "soru-cevap" (12 kişi), "tekrar" (9 kişi)

Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin, Kur'an-ı Kerim öğretiminde yöntem ismi olarak ifade ettiklerinin çoğunun literatürde geçen öğretim yöntemi olmadığı; bir kısmının öğretim ilkesi olduğu (kolaydan zora), bir kısmının bir yöntemin farklı isimlendirilmiş hali olduğu (gösterip yaptırma/talim), bir kısmının herhangi bir yöntemin işlem basamağı olduğu (açıklama, okuma, örneklendirme vb.), bir kısmının araç-gereç (kavram haritası, test) olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu ifadelerde öğretmenler, literatürde geçen yöntemlerden de (anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma, tartışma) az da olsa bahsetmiştir. Gerek öğretmenlerin ifadelerine, gerek bu konuda ortaya konulan çalışmalara bakıldığında, öğretmenlerin bir kısmının dile getirdikleri hususların, eğitim literatüründe kabul edilen öğretim yöntemlerine uymadığı, dolayısıyla onların bu konuda bir kafa karışıklığı içinde oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, yukarıdaki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenlerden önemli sayılabilecek bir kısmının, elif-ba, yüzüne, tecvid, meal öğretiminde çeşitli yöntemleri kullanmaya çalıştıkları söylenebilir. Zira, araştırmanın önceki bölümlerinde görüldüğü üzere, meal öğretiminde "anlatım ve tartışma yöntemlerinin", tecvid öğretiminde "anlatım ve gösterip yaptırmanın", elif- ba öğretiminde "anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin", yüzüne okumada "talim ve koro çalışmasının" (gösterip yaptırma) sıkça ifade edildiği görülmüştür.

2.4. Öğreticilerin Yöntemleri Kullanırken İzledikleri Aşamalar Ve Yaptıkları İşlemler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, Kur'an öğretiminde kullandıkları yöntemleri hangi işlem adımları ve hangi sıralamayı takip ederek uyguladığını belirlemek amacıyla elif-ba, yüzüne, ezber, tecvid öğretimi ayrı ayrı olmak üzere, ilk üç uygulama adımlarını belirtmeleri istenmiştir. Buna göre şu veriler elde edilmiştir.

Tablo.5. Öğretim Alanlarına Göre, Yöntem Kullanırken Gerçekleştirilen İşlemler

Öğretim Alanları	1. Adım	2. Adım	3. Adım
Elif-Ba i öğretim i	Harf ve mahrecleri öğretim” (37 kişi), “Harfleri bilgisayar ve CD’den dinletirim” (12 kişi), “Tahtada harfleri anlatırım” (10 kişi), “Harfleri ilk önce isimleriyle öğretim” (8 kişi)	“Mahreç öğretimi” (20 kişi), “Talim yaptırım” (18 kişi), “Cüzden hareke ve tenvin gibi konuların öğretimi” (16 kişi), “Birebir öğrencilerden ders alma” (8 kişi)	“Tek tek öğrencilere okutma” (18 kişi), “Tekrar yaptırma” (17 kişi), “Talim” (13 kişi), “Kalfa sistemini kullanma” (4 kişi)
Yüzüne i öğretim i	Önce ben okurum, sonra onlara okuturum” (18 kişi) “Önce 1-3 ayet okutarak başlarım.” (14 kişi), “Ünlü karilerden dinletirim.” (11 kişi), “Projeksiyon, CD’den dinletirim.” (6 kişi)	“Kelime kelime talim yaptırım.” (20 kişi), “En az 10 okuma ev ödevi veririm.” (12kişi), “Tecvidli okuma yaptırım.” (10 kişi), “Yarım sayfa okutmaya geçerim.” (9 kişi)	“Talim yaptırım.” (17 kişi), “Tecvid öğretim.” (8 kişi), “Hatime başlatırım.” (4 kişi), “Herkes aynı sayfayı okur.” (4 kişi)
Tecvid i öğretim i	Anlatırım.” (31 kişi), “Tahtaya yazarım.” (25 kişi), “Elif-be öğretirken tecvide başlarım.” (7 kişi), “Tahtaya şema çizerek anlatırım.” (7 kişi)	“Tecvid kurallarını Kur’an’dan birlikte buluruz.” (23 kişi), “Tahtada örneklerle anlatırım.” (16 kişi), “Anlatırım.” (11 kişi), “Okurken uygulayıp uygulamadığına dikkat ederim.” (9kişi)	“Kur’an’da okunan sayfadan tecvidleri buldurma” (27 kişi), “Kur’an okurken uygulama” (23 kişi), “Ev ödevi veririm” (7 kişi), “Örneklerle kavratma” (5kişi)
Ezber	Yüzüne bol bol	“Talim yaptırım.” (22	“Ayetleri

öğretim i	okuma" (29 kişi), "Ezber yerini önce ben okurum." (26 kişi), "Talim" (10 kişi), "CD'den dinletirim" (8 kişi)	kişi), "Sınıfça koroyla çalışmak."(14 kişi), "Ezberin tecvid ve meali verilir." (14 kişi), "Bol bol okumasını öneririm." (12 kişi)	birleştirerek talim yapma" (20 kişi), "Koro halinde okutulur." (15 kişi), "Öğrenciyi tek tek dinleme" (14 kişi), "Ezberi dinleyip hatalarını işaretleme" (9 kişi)
------------------	---	--	--

Tablo 5'e göre, öğretmenler benzer uygulamalar sergilemektedir. Kur'an öğretiminde kullandıklarını belirttikleri yöntemlerin işlem adımlarının bazılarının dersin içeriği olduğu (*Nebe ve 30. Cüzü okuturum B,K,10,ÖL,FH*), bazılarının okul dışı etkinlik olduğu (*Ev ödevi veririm B,Ü,2,İHL,FH*), bazılarının öğretim ilkesi olduğu (*Kolaydan zora B,K,4,İL,FE*), bazılarının bir yöntemin farklı isimlendirilmiş hali olduğu (talim/gösterip yaptırma), bazılarının işlem adımı değil bizzat yöntemin kendisi olduğu (talim/gösterip yaptırma) söylenebilir.

Öğreticilerin belirttikleri ifadelerin farklı işlem basamaklarında rast gele tekrarlanması, takip edilen sistematik bir sıralamanın olmadığını da göstermektedir. Örneğin, onların ilk işlem adımı olarak belirttikleri uygulamalar, bir yöntemin ilk adımı olmalı mı, sorusunu da akla getirmektedir. Nitekim yukarıdaki görüşler ilgili literatürde bu konuda yazılanlarla uygunluk göstermemektedir. Örneğin, Akyürek anlatım yönteminin uygulama adımlarını;

- Ön öğrenmelerin yoklanması,
- Ön örgütleyicilerin sunumu,
- Kavram, genelleme ve bilgilerin sunumu,
- Örneklerin sunumu ve açıklanması,
- Öğrencilerden örnekler alınması,
- Son özetin yapılması, şeklinde ifade etmiştir.¹⁵ Yukarıda geçtiği üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı Elif-ba öğretiminde ilk adım olarak "Harf ve mahreçleri öğretirim" ifadesini kullanmalarına rağmen bunu nasıl yaptığını dair ayrıntılı bilgi vermemişlerdir. Dolayısıyla, yukarıda verilen anlatım yönteminin işlem basamaklarının öğretici ifadelerinde hiç geçmediği görülmektedir. Aynı durum gösterip yaptırma, soru-cevap vb. öğretim

¹⁵ Akyürek, *Din Öğretimi*, s. 127.

yöntemleri içinde geçerlidir. Yine literatürde, gösterip yaptırma yönteminin uygulama adımları:

- Öğrencinin dikkatinin beceriye çekilmesi,
- Hedefin öğrenciye açıklanması,
- Becerinin yönergelerinin açıklanması, becerinin dikkat edilecek yerlerinin açıklamalı bir şekilde gösterilmesi,
- Öğrencilerin kavrama düzeylerini yoklamak için sorular sorulması,
- Öğrencilere bireysel ve grupla tekrar yaptırılması,
- Beceriye ilişkin ipucu-pekiştireç, dönüt –düzeltme işlemlerinin yapılması,
- Becerinin yapılışına ilişkin özet yapılması,
- Becerinin daha sonra yapılması için güdüleme yapılması” şeklinde ifade edilirken; Ezber öğretiminde takip edilebilecek adımları:

“-Öğrencilerin dikkatlerinin sureye ve okunuşuna çekilmesi,

- Sureyi ezberlemenin öneminin açıklanması ve öğrencileri güdülenmesi,
- Surenin tamamının okunuşunun tahtaya yazılması,
- Surenin (öğretmen, cd vb.) okunması
- Surenin okunuşunda nelere dikkat edileceği, hata yapılabilecek yerlerin altının çizilerek gösterilmesi,
- Öğrencilerle bireysel veya grupla tekrar yapılması (Her bir grup veya sıra grup halinde okur veya küçük gruplar birbirlerine okur),
- Öğrencilerin okuyuşuna ilişkin ipucu-pekiştireç, dönüt-düzeltme işlemlerinin yapılması,
- Surenin okunuş ve ezberinde dikkat edilecek noktalara ilişkin bir özet yapılması,
- Sureyi öğrencilerin okuması ve tekrar etmesi için teşvik edilmesi” şeklinde açıklanmaktadır¹⁶.

Buna göre, yukarıda yer alan Tablo’da verilen öğretici ifadelerine bakıldığında bunların, ilgili literatürde geçen yöntem adımlarına tam olarak uymadığı, bunların çeşitli alanlarda ve adımlarda bir birini tekrar ettiği,

¹⁶ Detaylı bilgiler için bk. Akyürek, *Din Öğretimi*, s. 204-205.

dolayısıyla her bir öğreticinin öğretim yöntemleri konusunda kendi bilgi ve yöntem anlayışı çerçevesinden bir şeyler yapmaya çalıştığı söylenebilir.

2.5. Kullanılan Yöntemlerin Etkililiğini Değerlendirme

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Kur'an öğretimine dair kullandıkları yöntemlerin etkililiği hakkında fikir edinmek amacıyla, "Kur'an öğretiminde kullandığımız yöntemler öğrencilerinizin öğrenmesini kolaylaştırıyor mu?" sorusu yöneltilmiş ve aşağıda verilen sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 6. Öğreticilerin Kullandıkları Yöntemlerin İşe Yarama Durumu

Kur'an Öğretiminde Kullandığınız Yöntemler Öğrencilerinizin Öğrenmesini Kolaylaştırıyor mu?	f	%
Her Zaman	71	56,3
Bazen	52	41,3
Cevapsız	3	2,4
Toplam	126	100

Tablo 6'ya göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık %56'sı kullandıkları yöntemlerin Kur'an öğretiminde etkili olduğunu düşünmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler bahsi geçen konuda her ne kadar kendilerini başarılı bulsa da, kullandıkları öğretim yöntemlerinin etkili olup olmadığını değerlendirebilmeleri için buna ışık tutacak işlemleri yapmaları ve bunların kayıtlarını tutmaları son derece önemlidir. Dolayısıyla öğretmenler imkân olduğu sürece, her bir öğrencinin, öğrenme ortamındaki çabalarını, gelişim aşamalarını ve ortaya koyduğu başarıyı planlı ve düzenli bir şekilde incelemelidir. Örneğin, öğretmenler, öğrencilerinin Kur'an okuma becerisinin zaman içindeki niteliksel değişmelerini düzenli olarak kontrol etmelidir. Kur'an okuma etkinliği birçok becerinin aynı anda gerçekleştirilmesiyle ortaya çıktığı için, bu becerilerin ölçümünde birçok veri toplama tekniklerinin kullanılması (gözlemler, çok amaçlı testler, akran ve öz değerlendirme, gelişim ve takip çizelgeleri vb.) beklenir. Bu çerçevede, araştırmaya katılan öğretmenlerin gerçekleştirdikleri öğretim hizmetinin niteliğini değerlendirip değerlendirmediklerini yoklamak amacıyla, onlara açık ve kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Aşağıda önce kapalı uçlu sorudan elde edilen bulgular verilmiştir.

Tablo: 7. Öğreticilerin Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları

	Her Zaman		Bazen		Hiçbir Zaman		Cevapsız		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yüzüne Takip Ve Gelişim Çizelgesi Tutarım	64	50,8	33	26,2	16	12,7	13	10,3	126	100
Öğrenciyi Artı Ve Eksiler Vererek Değerlendiririm	74	58,7	32	25,4	9	7,1	11	8,7	126	100
Öğrenmeyi Sorular Sorarak Her Dersin Sonunda Yoklarım	87	69	30	23,8	2	1,6	7	5,6	126	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrencilerinin süreç içinde gelişmelerini takip edip etmediklerini belirlemek amacıyla, kendilerine verilen “yüzüne takip ve gelişim çizelgesi tutarım” ifadesini durumlarına uygun olacak şekilde işaretlemeleri istenmiştir. Tablo 7’de görüldüğü üzere öğretmenlerin yaklaşık % 51’i yüzüne takip ve gelişim çizelgesi tuttuğunu söylemiştir. Gelişim takip çizelgesinin Kur’an öğretiminde nasıl kullanılacağını Benli çalışmasında şu şekilde tarif etmiştir: *“Hoca okuttuğu öğrencilerin durumlarını, hatalarını, “Öğrenci Takip Çizelgesi”nde ayrılan sütuna kaydeder. Daha sonraki okuyuşlarıyla mukayese yaparak öğrencinin gelişmesini izler. Hangi hataların düzeldiğini ve hangilerinin devam ettiğini anlar. Her okuyuşundan sonra durumunu öğrenciye bildirerek, ne gibi ilerlemeler kaydettiğini veya nelerin henüz düzelmediğini ve ne yapması gerektiğini ona onurunu incitmeden söyler.”*¹⁷

Kur’an-ı Kerim’i güzel okuma becerisi adım adım ilerlemelerle gerçekleşmektedir. Öğretici bu ilerlemeleri doğru ölçmediğinde öğrencisine de doğru geri bildirim veremeyecektir. Bu da öğrenme sürecinin başarıyla sonuçlanmasını engelleyecek veya geciktirecek bir durumdur. Öğreticilerin

¹⁷ Abdullah Benli, *İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Kur’an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bir Program Önerisi*, Bilimname Düşünce Platformu, XXVIII, 2015/1, Web Sayfası: <http://oaji.net/articles/2015/1607-1430351328.pdf>, s. 138. (Erişim tarihi: 15.05. 2017).

"bazen" diyenlerle beraber % 77' lik kısmı gelişim takip çizelgesi kullandığını söylese bile, % 23' lük diğer kısmı öğretim sürecindeki gelişmeleri nasıl tespit ettiğine dair bir şey belirtmemektedir, bu da ayrıca incelenmeye muhtaçtır.

Öğreticilerin öğrencilerinin ortaya koyduğu performansları nasıl ölçtüklerini belirlemek için "okuyan her öğrenciyi artı ve eksiler vererek değerlendiririm" ifadesini kendi durumlarına uygun olacak şekilde değerlendirmeleri istenmiştir. Öğreticilerin yaklaşık %84'ü öğrencilerinin Kur'an okuma becerilerini artı ve eksi gibi semboller kullanarak değerlendirdiğini belirtmiştir. Kur'an okuma devinışsel alan öğrenmelerinin ön planda olduğu bir beceridir. Bu beceriyi sadece artı ve eksi sembollerini kullanarak değerlendirmek, yeterli olmayabilir. Çünkü artı ve eksi okuyan konusunda öğreticiye yeterince dönüt sağlamayacaktır. Sözü edilen beceriyi öğrenci gerçekleştirirken en iyi ile en kötü arasında birçok düzeyde gerçekleştirilebilir. Bu sebeple ölçmenin geçerli ve güvenilir olabilmesi için, bu tür psiko-motor becerilerin ölçümünde dereceleme ölçeklerinin kullanımı önerilmektedir.¹⁸

Yine araştırmaya katılan öğretmenlere, "Öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini sorular sorarak her dersin sonunda yoklarım" ifadesini kendi durumlarına uygun olacak şekilde işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre öğretmenlerin bazen diyenlerle beraber yaklaşık %93'ü dersin sonunda öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini öğrencilerine sorduğunu belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin bu uygulamayla öğretim faaliyetlerinin etkililiğine dair ne derece güvenilir ve geçerli sonuçlar elde ettiği tartışmaya açıktır.

Öğreticilere ayrıca "kullandığınız yöntemin etkili olup olmadığını nasıl değerlendirmektesiniz?" şeklinde açık uçlu soru sorulmuş ve öğretmenlerin ifadeleri ana fikri değiştirilmeden kısaltılarak aşağıdaki Tablo 8'de verilmiştir

Tablo: 8. Kullanılan Öğretim Yöntemlerinin Etkililiğini

Öğrenme Yolu

Öğrenci Okurken Aldığım Geri Bildirimlerle	16 Kişi
Dersin Sonunda Öğrenmeyi Kontrol Ederek	11 Kişi
Yazılı ve Sözlü Yoklama ile	6 Kişi
Öğrencilerin Kavrama Hızına bakarak	6 Kişi

¹⁸ Hasan Yılmaz, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Mikro Yayın, Konya 2000, s. 128.

Öğrencilerimin Memnuniyetinden anlıyorum	5 Kişi
Kursa İlk Başlama İle Sonundaki Durumunu Kıyaslayarak	5 Kişi
Yaşları İleri Olmasına Rağmen Okumayı Öğreniyorlar	4 Kişi
Öğrencileri Gözlemleyerek	4 Kişi
Öğrencilerin Öğrenmesini Kolaylaştırdığına İnanıyorum	3 Kişi
Ezberlerini Kısa Sürede Yapmalarından	2 Kişi
Diğer (tek bir maddede toplanamayan görüşler)	34 Kişi
Kullandığım Yöntemin Bazen Başarılı Olduğunu Düşünüyorum	11 Kişi
Cevapsız	18 Kişi

Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemlerinin etkililiğini değerlendirmeye ilişkin olumlu ifadeler belirttikleri görülmektedir. Onlardan bazılarının, yazılı ve sözlü yoklama yapma, iki seviye arasındaki farka bakma, dersin sonunda geri bildirim alma gibi daha somut tekniklere atıf yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu durum olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, bu ifadelerden bazılarının oldukça kapalı olduğu da söylenebilir. “Öğrenci memnuniyetine bakma”, “öğrencilerin kavrama hızına bakma”, “onların kolay öğrenmesine bakma” vb. gibi ifadeler tam olarak, ölçme- değerlendirme işleminin nasıl yapıldığına ilişkin somut ve ayrıntılı bilgi sunmaktan uzaktır. Dolayısıyla bunlar pedagojik olmaktan ziyade kişisel kanaat ve tespitler olarak karşımızda durmaktadır. Bu veriler ışığında, bazı öğretmenlerin Kur’an-ı Kerim öğretiminde kullandıkları yöntemlerin etkililiğini; gelişim takip çizelgesi, detaylı gözlem formu, performans ölçeği gibi sağlam kayıtlar veya ölçme araçlarıyla değil, kendi kişisel gözlem ve uygulamalarla değerlendirmeye çalıştıkları söylenebilir.

2.6. Yöntem Değişikliğine İhtiyaç Duyma

Kur’an kursu öğretmenlerine “Kur’an-ı Kerim öğretiminde kullanılmakta olan öğretim yöntemlerinin değiştirilmesine ihtiyaç olduğunu düşünüyor musunuz? “şeklinde bir soru yöneltilmiş ve “evet çünkü”, “hayır çünkü” şeklinde iki seçenek sunulmuştur. Böylece onların kullandıkları yöntemlerin etkililiği ve yeni

yöntemlere açıklığı konusunda nasıl bir kanaate sahip oldukları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede Tablo 9'da ki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo: 9. Yöntemleri Değiştirme Konusundaki Görüşleri

Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Kullanılmakta Olan Öğretim Yöntemlerinin Değiştirilmesine İhtiyaç Olduğunu Düşünüyor Musunuz?	f	%
Evet	47	37,3
Hayır	35	27,8
Cevapsız	44	34,9
Toplam	126	100

Tablo 9'da görüleceği üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte birinden biraz fazlası Kur'an öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerinin değiştirilmesine ihtiyaç olduğunu düşünürken, yaklaşık üçte biri ihtiyaç olmadığını düşünmektedir. Kalan üçte bir de bu konuda cevap beyan etmemiştir. Bu soruyla dolaylı da olsa, onların gerek kendilerinin gerekse meslektaşlarının kullandıkları yöntemlerin etkililiğine ilişkin algıları yoklanmaya çalışılmıştır. Yöntem değişikliğine ihtiyaç olduğunu söyleyen öğretmenlerin dolaylı olarak, kullanılan yöntemlerin etkililiğinde sorun gördükleri ve bunun için arayış halinde olacakları varsayılmıştır. Bu soruda araştırmaya katılan öğretmenlere verdikleri cevabın gerekçesi de sorulmuş, böylece bu konuda daha detaylı veri elde edilmeye çalışılmıştır. Aşağıda bunlar gruplandırılarak verilmiştir.

A. Öğretim Yöntemlerinin Değiştirilmesine İhtiyaç Olduğunu Düşünenlerin Gerekçeleri:

- Öğrenci Profili değişikliği gerekli kılıyor.

"Öğrencilerin eğitim ve yaş durumları farklı." (B,K,11,İ,FE, "Öğrenci profiline göre değişir. Her yaşa ve gruba aynısını anlatamayız." (B,K,27,İHL)" "Kalıplaşmış yöntemler öğrenci tarafından pek isteklice kabul görmüyor. Değişik her öğrencinin derse dâhil olabileceği farklı yöntemler denenmeli." (B,K,6,YL,FH)" "Farklı yöntemler öğrencilerin dikkatini çekiyor." (B,K,İ,FE,?)

Görüleceği üzere öğretmenler, öğrenci profillerinin farklı olması, eski yöntemlerin öğrenciyi motive etmemesi hasebiyle farklı ve yeni öğretim yöntemlerine ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler.

-Teknoloji çağındayız yenilenmek gerek.

“Yerinde saymamak için zaman ve şartların eğitim ve teknolojik cihazların değişmesiyle öğretim yöntemlerinin değişmesinin doğru orantılı olduğunu düşünüyorum.” (B,K,9,ÖL) “Yeni yöntemler her zaman için geliştirici olur.” (B,K,13,İ,FH)“Kullandığım iyi ve kötü bu tekniklerin sürekli yenilenmesi gerekiyor.” (B,K,5,ÖL,)

Yukarıda verilen örnekteki gibi benzer öğretici ifadelerine bakıldığında öğreticilerin yeni yöntemlerin kullanılmasından, teknolojinin araç-gereç ve materyallere yansıtılması olarak algıladıkları görülmektedir.

-Diğer.

“Zaten yöntemimi ben belirliyorum.” (B,K,7,ÖL), “Öğretim yöntemleri hocadan hocaya veya karşıdaki öğrenciye göre değişiyor. Herkes kendi yöntemini belirliyor gibi.” (B,K,3,İ,FH)

Buraya kadar verilen görüşlerden anlaşılacağı üzere, bu soruya sınırlı sayıda cevap veren öğreticilerin görüşleri birlikte düşünüldüğünde, yöntem değişikliğine gidilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerinin gerekçelerini, öğrenci profilinin değişmesi, teknolojik imkânların değişmesi gibi hususlarla temellendirdikleri görülmektedir. Bundan önceki bazı bölümlerde de görüldüğü gibi, öğreticilerin bir kısmı ise soruyla alakasız cevaplar vermektedir. Bunun nedeni bazı öğreticilerin eğitim bilimlerine ait ana kavramları yeterince bilmemeleri olabilir.

B. Öğretim Yöntemlerinin Değiştirilmesine İhtiyaç Olmadığı Düşünenlerin Gerekçeleri:

- Her hocanın kendine göre uygulamaları var,

“Her ne kadar örnek yöntemler gösterebilir de herkes kendine uygun bir yöntem geliştiriyor.” (B,İ,FE,?)

- Öğrenci profili değişmedikçe nafile.

“Çok şey denendi, nafile.” (E,K,25,İL,FH), “Öğrenci profilimiz değişmedikçe sistemin değişmesi etkili olmaz.” (B,K,31,YL,FE)

Bu görüşleri dile getiren öğreticiler ise, her hocanın kendine uygun bir yöntemi olduğundan söz etmekte (ki aslında bunların yöntem olmadığı yukarıda tartışıldı), kimisi ise öğrenci profilinin değişmediği sürece yöntem değişikliğinin bir işe yaramayacağını düşünmektedir ki bu görüş de oldukça ilginçtir. Sadece bu cevaplar bile göstermektedir ki kimi öğreticiler yaşadıkları sorunlar karşısında bulunabilecek çözümler konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir.

- Klasik yöntemler yeterli.

"Klasik öğrenme metodu her zaman için iyidir. Ciddi konuların öğretimi hafife, oyuna indirgeyerek yapınca olmuyor."(E,K,24,YL,FH), "Talimle öğretimin etkili olduğunu düşünüyorum. Klasik öğretim yöntemlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum." (B,K,9,İ,FH) "Yeterli materyaller mevcut, önemli olan bunları kişinin kapasitesine göre uygulama." (B,K,6,ÖL, "Zaten tecrübe edilmiş yöntemler." (B,Ü,2,İHL)

Bazı öğretmenler ise, klasik yöntemden ne anladıkları net olmamakla beraber, konuları ciddi ve gayri ciddi şeklinde ikiye ayırmaktadır. Oysa öğretime konu edinilmişse onun ciddi ya da gayri ciddiliği olmayacaktır. Müfredatta belirtilen her konu önemlidir. İkinci olarak öğreticinin kendisi için yeni sayılabilecek öğretim yöntemlerini oyun olarak görmesi, bazı öğretmenlerin öğretim yöntemlerine bakışını yansıtmaya açısından önemlidir.

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenlerine, *"önerdiğiniz Kur'an-ı Kerim öğretim yöntemleri var mı? lütfen belirtiniz"* şeklinde soru yöneltilmiş, böylece onların kendilerine has bir yöntem/teknik izleyip izlemedikleri, öğretmenler arasında ortak bir yöntem/teknik uygulaması olup olmadığı veya en azından kendilerinde etkili kabul ettikleri yöntemlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Ne var ki, öğretmenler açık uçlu sorulara bu soruya yine belli yöntemlerin isimlerini zikrederek değil, önceki bölümlerde belirttikleri bir birinden kopuk etkinlik ve işlem adımlarından örnekler sunmakla yetinmişler, ayrıca, DİB'den isteklerini belirterek veya araç-gerece vurgu yaparak düşüncelerini ifade etmeye çalışmışlardır. Örneğin bir öğretici *"aynı sayfayı okutmak, aynı ayeti herkese okutmak, sonra ikinci ayeti herkese okutmak öğrenciyi uyanık tutuyor. Önce hocanın okuması ya da CD vs. dinletmesi."* (B,K,9,İL,FH) şeklinde cevap belirtmiştir. Diğer bir öğretici ise *"her sayfayı yüzüne 15 kere okumak, mahreci iyi bir hocadan Kur'an-ı Kerim dinlemek."* (E,Ü,10,ÖL) şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.

Buraya kadar verilen görüşler göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin yöntem adına gerçekleştirdiklerini söylediklerin etkinliklerin bir bütünlüğü, öğretmenler arasında bir ortaklığı pek söz konusu değildir. Bununla birlikte, kimi öğretmenlerin Kur'an öğretimi konusunda yaptıklarını söyledikleri çalışmaların bir kısmının (talim, koro çalışması vb.) aslında eğitim bilimlerindeki öğretim yöntemlerinin farklı isimlendirilmiş halleri oldukları görülmektedir. Bir kısmının söyledikleri ise eğitim bilimleri literatüründeki yöntemlerle uygunluk

arz etmemektedir. Dolayısıyla onlar kendi bireysel tecrübeleriyle, deneme yanılma yoluyla buldukları yollarla öğretimi sürdürmektedirler.

3. Sonuç ve Öneriler

✓ Kayseri İli merkez ilçelerinde yapılan bu araştırmaya katılan öğretmenlerinden yarısından biraz fazlasının (%56) halen pedagojik formasyon eğitimi olmaksızın görevlerini sürdürdükleri anlaşılmıştır. Öğreticilerin büyük çoğunluğu (%91'i) göreve başladıktan sonra öğretim yöntem ve tekniklerini öğrenmeye yönelik hizmet içi eğitimlere katıldıklarını belirtmiştir. Ne var ki araştırmanın genelindeki bulgular, yapılan hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin öğretim yöntemi algılarında ve uygulamalarında yeterince olumlu yönde değişim oluşturamadığı şeklinde yorumlanmıştır.

✓ Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%87'si) Kur'an-ı Kerim dersinden önce hazırlık yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ancak araştırmanın diğer bulguları dikkate alındığında, onların yaptıkları bu hazırlığın niteliğinin öğretimi planlama kriterleriyle tam olarak örtüşmediği, bir takım eksikliklerinin olduğu görülmüştür.

✓ Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu kullanacakları öğretim yöntemlerini belirlerken öğrenci özelliklerini dikkate aldıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan dersin hedef ve kazanımlarından, içeriğe uygunluktan, dersin süresi ve fiziksel şartlarına uygunluktan vb. özelliklerden neredeyse hiçbir öğreticinin bahsetmediği görülmüştür.

✓ Öğreticilerin, Kur'an-ı Kerim öğretiminde yöntem ismi olarak ifade ettiklerinin çoğunun literatürde geçen öğretim yöntemi olmadığı; bir kısmının öğretim ilkesi olduğu (kolaydan zora), bir kısmının bir yöntemin farklı isimlendirilmiş hali olduğu (gösterip yaptırma/talim), bir kısmının herhangi bir yöntemin işlem basamağı olduğu (açıklama, örneklendirme vb.), bir kısmının araç-gereç (kavram haritası, test) olduğu görülmüştür. Dolayısıyla onların önemli bir kısmın öğretim yöntemi konusundaki uygulamalarının bir biriyle bütünlük arz etmeyen, kendi bireysel tecrübeleri ile ulaştıkları etkinlikler olduğu anlaşılmıştır.

✓ Araştırmaya katılan öğretmenler, öğrenme alanlarında yöntem çeşitliliğine gittiklerini söylemişlerdir. Bu olumlu bir bulgudur. Bununla birlikte, onların Kur'an öğretiminde, her alan için ayrı ayrı olmak üzere, ifade ettikleri işlem adımlarının bir yöntemle ait, bilerek seçilen ve takip edilen işlem adımları olmadığı görülmüştür.

✓ Öğreticiler, yürüttükleri öğretim sürecini ve dolaylı da olsa kullandıkları öğretim yöntemlerinin etkililiğini değerlendirmek için çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. Bu bulgu önemlidir. Bununla birlikte, onların bu konuda yazdıkları ifadelerle bakıldığında, bu işlemlerin, ölçme-değerlendirme ilkeleri ile yeterince örtüşmeyen, göreceli ve el yordamıyla geliştirdikleri uygulamalar olduğu düşünülmektedir.

✓ Bu çerçevede şu önerilerde bulunulabilir. Araştırmaya katılan lisans mezunlarının yarısından biraz fazlasının halen pedagojik formasyon eğitimi olmaksızın görevini sürdürmesiyle ilgili olarak, DİB, YÖK ile işbirliği yaparak, bahsi geçen öğretmenlere pedagojik ve andragojik formasyon eğitim imkanı oluşturabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı, personel alımı ve değerlendirmesini güncelleyebilir. Bundan sonra istihdam edeceği personelde pedagojik/andragojik formasyon yeterlilikleri olanları daha çok önceleyebilir.

✓ DİB, öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterliliklerini artırmaya yönelik, uzun süreli, uygulamalı ve uzman kişilerce verilen hizmet içi eğitimlerin sayısını artırabilir. Ancak verilen hizmet içi eğitimlerin içeriğinin öğretmenlerin ihtiyaç ve beklentilerine uygun, bu eğitimleri verecek kişilerin alanlarında uzman olmasına, özellikle uygulama gerektiren konularda (öğretim yöntem ve teknikleri gibi) teori ile pratiğin birlikte verilmesine dikkat edilmelidir.

✓ Müftülükler, kendilerine bağlı Kur'an kurslarının eğitim kalitesini uzman ve yetkin kişilerce sık sık denetlemelidir. Bu kişiler mümkünse şekilsel unsurları denetlemekle kalmamalı, öğretmenlerde gördükleri eğitsel eksiklikleri gidermeye yönelik somut öneriler de sunabilmelidir.

✓ Kur'an kursu öğretmenleri, eğitim-öğretim yeterliliklerini ve sundukları öğretim hizmetinin etkililiğini daha bilimsel metotlarla, farklı yöntemler ve ölçme-değerlendirme araçları kullanarak sorgulamaya özen göstermelidir. Öğretici kendisinde tespit ettiği eksiklikleri gidermek için ilk başta meslektaşlarıyla etkili iletişim kurarak onların bilgi ve tecrübelerinden faydalanmaya çalışmalıdır. Alan bilgilerini güncellemek ve eğitim- öğretim yeterliliklerini artırmak için güncel ve bilimsel yayınları takip etmeye çalışmalıdır. Hizmet içi eğitimlere etkin katılım sağlayarak söz konusu eksikliklerini gidermelidir.

✓ İlahiyat fakültelerinde, Kur'an-ı Kerim öğretimine dair müstakil bir ders oluşturularak, bu konuda öğrencilerin uygulamalı eğitim görmeleri sağlanmalıdır. Kur'an kursu öğretmenlerinin öğretim sürecindeki uygulamalarının bilimselliği ve niteliği farklı araştırmalarla sorgulanmalıdır.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Mehmet, *Kuran Öğretim Metodları ve Öğreticilik Vasıfları*, e-dergi.atauni.edu.tr/atauniilah, Web Sayfası:<http://docplayer.biz.tr/24062600-Kur-an-ogretim-metotlari-ve-ogreticilik-vasiflari-yrd-doc-dr-mehmet-adiguzel.html> (Erişim: Mayıs 2017)
- Akyürek, Süleyman, *Din Öğretimi, Model, Strateji, Yöntem ve Teknikler*, Nobel Yayını, İstanbul 2010.
- Aydın, Muhammet Şevki, *Bir Din Eğitimi Kursu Olarak Kur'an Kursu*, DİB Yayını, Ankara, 2008 .
- Aydın, M. Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri 1996
- Balbay, Emine, K. *Kerim Öğreticilerinin Mesleki Yeterlilikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2011,
- Benli, Abdullah, *İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bir Program Önerisi*, Bilimname Düşünce Platformu, XXVIII, 2015/1, Web Sayfası: <http://oaji.net/articles/2015/1607-1430351328.pdf> (Erişim : Mayıs 2017)s.135
- Çollak, Fatih, *Kur'an-ı Kerim Öğretim Teknikleri*, s. 325-328 İçinde: *Etkili din öğretimi* (Editör: Şaban Karaköse), TİDEF Yayınları, İstanbul 2009.
- Demir, Recep, *Yaz Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretimi*, Sakarya Üniversitesi SBE, Adapazarı 2010, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Doğan, Recai, *"Yaygın Din Eğitiminin Neliği" Din Eğitimi El Kitabı içinde:* (Editörler: Recai Doğan, Remziye Ege), Grafiker Yayını, Ankara, 2012.
- Erkul, Elif, *Kur'an Kurslarında Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi Yöntem ve Teknikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstüsü, Sakarya, 2010.
- Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayını, İstanbul 2002.
- Kaya, Mevlüt ve Nazıroğlu Bayramali, *İlahiyat Fakültelerinde Pedagojik Formasyon Derslerinin Tarihi Gelişimi*, Web sayfası: http://isamveri.org/pdfdr/D196760/2011/2011_Kayam_NazirogluB.pdf, (Erişim: Mayıs 2017)

Koç, Ahmet, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, Avrasya Yayını, Ankara, 2005.

Korkmaz, Mehmet, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri*, TDV Yayını, Ankara, 2012.

Korkmaz, Mehmet, *Din öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*, Laçın Yay., Kayseri 2013.

Korkmaz, Mehmet, *İhtiyaç Odaklı Yaygın Din Eğitimi (Kayseri Örneği)*, Tezmer Yayını, Kayseri, 2013

Özyurt, Ayşe, *Kadınlara Yönelik Din Eğitimi(Kartal örneği)*,Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2009, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Tosun, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegem Akademi Yay., Ankara 2010 .

Yılmaz, Nazif, *Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler ve Yöntem-Teknikler*, İstanbul, 2012, Web sayfası: https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_06/12055905_kuran_okuma_teknikleri.pdf(Erişim : Mayıs 2017)

İnternet Kaynakları

<http://www2.diyamet.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/KuranKursuOgretimProgrami.aspx> Güncelleme 2017,Erişim: Nisan 2017

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110604M1-1.htm> (Güncelleme 28 Mayıs 2017 Erişim: Mayıs 2017)

[https://diyanet.gov.tr/tr/icerik/kadrolu-2013-ii-k-k-o-i-h-m-k-aciktan-atama-sozlu-sinavi/8343?getEnglish=\(Güncelleme belirtilmemiş Erişim: Mayıs 2017\)](https://diyanet.gov.tr/tr/icerik/kadrolu-2013-ii-k-k-o-i-h-m-k-aciktan-atama-sozlu-sinavi/8343?getEnglish=(Güncelleme belirtilmemiş Erişim: Mayıs 2017))

<http://www.memurlar.net/haber/301464/diyanet-isleri-baskanligi-4-bin-110-personel-alimi-icin-ilana-cikti.html>(2017 Erişim tarihi Mayıs 2017)

<http://www2.diyamet.gov.tr/InsanKaynaklariGenelMudurlugu/Sayfalar/HaberDetay.aspx?rid=281&lst=DuyurularListesi&csn=/InsanKaynaklariGenelMudurlugu> (2017 Erişim: Mayıs 2017)

[https://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14\(05.12.2016](https://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14(05.12.2016)Erişim:Mayıs 2017)

http://www2.diyamet.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Materyaller/Yaz_Kuran_Kursu_Ogretici_Kilavuzu-2006.pdf, (2017 Erişim:Mayıs 2017).

